

איך לקיים שיעור גיבוש (consolidate)

הביטוי "גיבוש" עלול להיראות מורכב משהו אך היא מתארת תהליך בסיסי. לאחר זמן מה של חשיבה ודיון, יש תועלת רבה בבדיקת מה שהושג בדיוק עד כה ומה עוד עלינו להשיג. מטרת השיעור היא לעודד את ההרגל לערוך הפסקה מכוונת למטרת הערכת המצב וגיבושו - בחינה מחודשת של החשיבה שלנו במטרה לראות מה השגנו עד כה. תהליך זה כולל יותר מאשר רק חזרה פסיבית על מה שנעשה, שכן המאמץ הכרוך בהערכת המצב וביסוסו כולל תהליך של מיזוג רעיונות מחד גיסא וחיידודם של אחרים מאידך גיסא. כבעבר, תהליך זה הוא תהליך של שאילת שאלה מכוונת במטרה לקבל תשובה ברורה וחד-משמעית. הפעולה הראשונה היא שאילת השאלה:

עד כמה התקדמתי?

הפעולה השנייה היא להביט אחורה ולבסס תמונה של מה שהושג עד כה. יכול להיות שנגלה שהשגנו הרבה, או שנגלה שהשגנו מעט ושבזבז זמן רב מדי ללא כיוון מוגדר. במקרה כזה הביסוס ילמד אותנו מה עדיין לא הושג - מה נותר לנו לעשות. להערכת המצב נודעת חשיבות עליונה, היות שהיא מתרחשת לא בסוף החשיבה אלא כחלק ממהלך החשיבה. הרגל הגיבוש עשוי גם להבהיר לפרט או לקבוצה עד כמה חשיבתם מוצלחת. כאשר תהליך ביסוס חוזר ונשנה אינו מניב פירות כלל, הקבוצה נוטה לשפר את דרכי חשיבתה ולהפכם למכוונות ורלבנטיות יותר.

מטרת השיעור היא לעודד עריכת הפסקה מכוונת למטרת ביסוס במהלך דיון או חשיבה אישית על נושא מסוים. הדגש מושם על שאילה מכוונת של השאלה: **עד כמה התקדמתי?** התשובה לשאלה זו פחות חשובה מעצם הצגתה. הגיבוש עשוי לכלול רשימה של נקודות שהועלו ותחומים שאליהם התייחסו. לעיתים, רשימה זו עשוי להיות דומה לסיכום המסקנות, אך ההבדל המהותי הוא בכך שניתן לבצע הערכת מצב בכל שלב של תהליך החשיבה. בעזרת הגיבוש ניתן לראות ביתר קלות אילו נקודות רלבנטיות טרם הועלו לדיון.

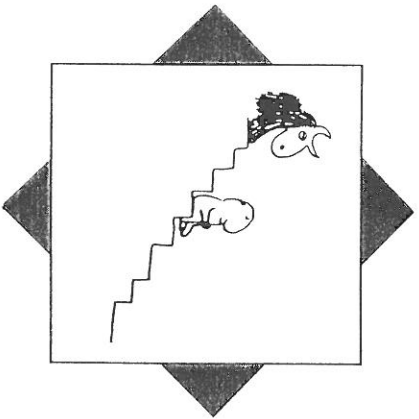
יש לפתוח את השיעור בדוגמה מקומית. למשל, המורה יכול לנהל דיון קצר (2-3 דקות) עם מספר תלמידים בנושא - עד כמה רצויות חופשות ארוכות יותר. בשלב מסוים המורה מפסיק את הדיון ועורך גיבוש באופן תמציתי ככל האפשר. (למשל: "קיימנו דיון בשאלה - האם תלמידים ומורים מעוניינים בחופשות ארוכות יותר; איזו השפעה עשויה להיות לכך על חומר הלימודים? מה ניתן לעשות בחופשות ארוכות יותר?")

תרגול

(ראו את קטע התרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

התלמידים עובדים בקבוצות אבל בתרגילים מסוימים המורה יכול לבקש מהכיתה לעבוד כחידים. גם במצב של עבודה בקבוצות המורה יכול לבקש מפרט מיחידים לענות על שאלה מסוימת. בחלק מהתרגילים (כפי שמצוין מאוחר יותר), המורה יכול לנהל דיון כיתתי פתוח.

9. איגו

במהלך חשיבה על נושא מסוים יכול להיות מועיל מאוד אם נעצור מדי פעם על מנת לגבוש את השינוי
על כד.

הפעלה

שאלו את השאלה:

עז ריבון התקדמתי?

גיבוש הוא יומי מסתם חזרת, כי תוך כדי גיבוש ניתן לאחד רעיונות שונים ולהסכם לרעיון אחד. ניתן
לאחד רעיונות שונים תחת כותרת אחת. כשמבמצבים גיבוש ניתן לזכות עם פגרים בחשיבה או מוח
תקודרות שרעיון צריך לפתח. גיבוש איננו סיכום.

דוגמה:

לאחר דיון בו עשר דקות בנושא ירידת הפטרוליות של בת-הקולנוע, גיבשה הקבוצה את מחשבותיה
בצורה הבאה:
ישנה ירידה בפטרוליות של הקולנוע בשאר השנים האחרונות ואין כל סימן לשינוי במגמה זו. עליה
במחירים שגורר לפרנס להחלפת מגמה זו. אך סרטים מאוד פופולריים נגורפו ורוחים נכבדים. כיצד
ניתן לזבא אילו סרטים יזכו בהצלחה כלכלית?

תרגיל

1. לאחר דיון על השאלה מהו מורה טוב, גיבשה הקבוצה את מחשבותיה בצורה הבאה:
"אפשר להפכו בכך מיד. זה מאוד נחמד למצוא מורה טוב עושה את המורה מעניין. מורה רע הוא
משעמם ומבלבל. אך מורה טוב לא צריך להיות נחמד. לעיתים לא לומדים כלום עם מורה נחמד."
מחס הפגרים שאדם מאותרים בחשיבה של הקבוצה:

2. קבוצה נחלה דיון בנושא: האם ילדים צריכים לעזור בעבודות-הבית. לילן גיבוש רעיונותיה:
"רק מחרב הקבוצה חשב שה לא חוג מאחר שילדים צריכים ליהנות מהחיים ולאחר שלמדו
והתאמצו בבית-הספר צריך לתת להם אפשרות ליהנות. אך אחרי אמרו שכינו שהחורים עובדים
קשה לפתורם הממשותח וילדים צריכים לעזור שהם יכולים - למשל, לעזור בעבודות-הבית."
אילו פגרים אדם מאותרים בחשיבתם של הקבוצה?

3. מתנד גיבוש הוא חברו נקודות המצריכות חשיבה מעמיקה יותר. הנושא הוא שמורת טבע
לצפורים.
"מיט אנשים מתעניינים בצפורות. רוב האנשים לא יזרו ציפור נדירה מסוימת וגם לא אכפת להם
אם יגיעו לארץ זנים מיוחדים של צפורים. זהו בזבוז של קרקע שיתנו היה לנצל אותה למטרות
אחרות."
מתנד גיבוש הוא חברו נקודות המצריכות חשיבה מעמיקה יותר. הנושא הוא ספרות בנית-הספר.

4. "ישחקו רק אלה שרוצים לשחק, ושכל השאר יעשו מה שהם רוצים. אנשים טוענים שהתעמלות
זה דבר בריא, לכן כולם צריכים להתעמל. אולם אם רק מעטים רוצים להתעמל, האם צריך
לחשקיע כסף במתקנים יקרים?"
בעזרת ערשה סלסקופית צלמים יכולים לצלם אנשים מפורסמים ממרחקים ודולים מבלי שאלה
תיסמו לכך לב. כתוצאה מכך האנשים המצולמים חשים שהמסעות שלהם נפגעת. האם יש לאסור
את פעולתם של צלמים אלה, או שלצבור של זכות לראות תמונות של איש? ציבור ללא חתיחסות
לסיבות שבתן צולמו? תחלו דיון בנושא זה ולאחר מכן ערכו גיבוש של רעיונותיכם.

5. * האיסלדים טוענים שהם תלויים בוגים למחיתם ולסחופים סובלים מתר דוג. האיסלדים
הרחיבו את תחום המים הטריטוריאליים שלהם לגבול ה-120 ק"מ. מדניות אחרות אשר נמוג לדוג
במים אלה טוענות שאין להם כל זכות לשעות זאת. ערכו דיון בנושא זה ולאחר מכן גבוש את
חשיבתכם.

7. האם אדם חושבים שעדיף שיש תפרים מפרדים או להיות חלק ממחברת? תחלו דיון בנושא זה וגבוש
את חשיבתכם לאחר מכן.

8. בדין שנערך בנושא האם חורים צריכים להיות מעורבים יותר במתרחש בנית-הספר, שני אנשים
גיבוש, כל אחד בפניו, את החשיבה של קבוצת החייון.
א. ילא אחד באינו צורה החורים צריכים להיות מעורבים. חורים רבים גרים רחוק מדי ונכל
מקרה הם גם לא מעוניינים בכך. מה עשויה להיות התועלת מכך? לחורים מעטים יכולה להיות
חשעה רבה מדי. על החורים לדעת מה עובר על ילדיהם."

2. "האם בהכרח התשעות של מעורבות היא לדעת מה קורה ולהשפיע על מה שקורה בבית-הספר?
האם כל החורים צריכים להיות מעורבים או רק אלה שמעוניינים בכך? האם זה חוג? מה תהיה
התועלת ממעורבותם של החורים?
אזית מתנד שני גבושים אלה הוא לרועכם טוב יותר?

תהליך

דיון

- האם גיבוש צריך להיות קצר ככל האפשר?
- האם על הגיבוש להכיל את כל התקודרות - או רק את התקודרות החשובות ביותר?
- האם יש לכלול את דעותיהם של יחידים - או רק דעות שיש לגביהן הסכמה כללית בקבוצה?
- מהי מטרת הירכת המתב וגבוש?

4-1. בחרו תרגיל אחד מקבוצה זו. בתרגילים אלה התלמידים בוחנים ישירות את הגיבוש שערך מישהו אחר. הקבוצות עובדות על התרגיל במשך 2-3 דקות. לאחר פרק זמן זה מציגה כל קבוצה, בתורה, את תוצרה (בקיצור).

בתרגילים 1 ו-2 המטרה היא לגלות אילו תחומים של הנושא בכללותו טרם טופלו. בתרגילים 3 ו-4 המטרה היא להתמקד בנקודה המצריכה דיון מורכב יותר.

הצעות:

תרגיל 1: לא נכלל בחשיבה – "זה תלוי גם בכיתה עצמה ובנכונותה ללמוד"

תרגיל 2: לא נכלל בחשיבה – "ישנם הורים שרוצים (או צריכים) עזרה, אבל אחרים לא צריכים ולא רוצים"

תרגיל 3: נקודה שיש להרחיב עליה – "לא איכפת"

תרגיל 4: נקודה שיש להרחיב עליה – "יעשו כרצונם"

7-5. בחרו שני תרגילים מקבוצה זו. דיון קבוצתי קצר מתנהל במשך 3-4 דקות ואז המורה מבקש מהקבוצות לקיים הערכת מצב מכוונת של הדברים שבהם דנו עד כה. לאחר 1-2 דקות נוספות כל קבוצה מציגה את תוצרה בתורה. לחלופין, ניתן לנהל דיון קבוצתי פתוח. לאחר 3-4 דקות כל אחד מהתלמידים מתבקש להקדיש דקה לגיבוש הדברים שנדונו זה עתה. אז המורה מבקש ממספר תלמידים להציג את הערכת המצב שערכו.

8. את התרגיל הזה ניתן לבצע כיחידים במקום בקבוצות. תלמידים בוחנים ישירות את הגיבושים המוצעים ואז מחליטים איזה גיבוש הם מעדיפים ומסבירים מדוע (2-3 דקות).

הצעות:

ב' הוא יותר תמציתי. לעיתים השימוש בשאלות הוא דרך טובה לגיבוש דיון.

תהליך

(ראו את קטע התהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

- דיון פתוח של הכיתה כולה, שבו התלמידים מייצגים את עצמם ולא קבוצה כלשהי.
- האם גיבוש צריך להיות קצר ככל האפשר?
- האם על הגיבוש להכיל את כל הנקודות – או רק את הנקודות החשובות ביותר?
- האם יש לכלול את דעותיהם של יחידים – או רק דעות שיש לגביהן הסכמה כללית בקבוצה?
- מהי מטרת הערכת המצב וגיבושו?